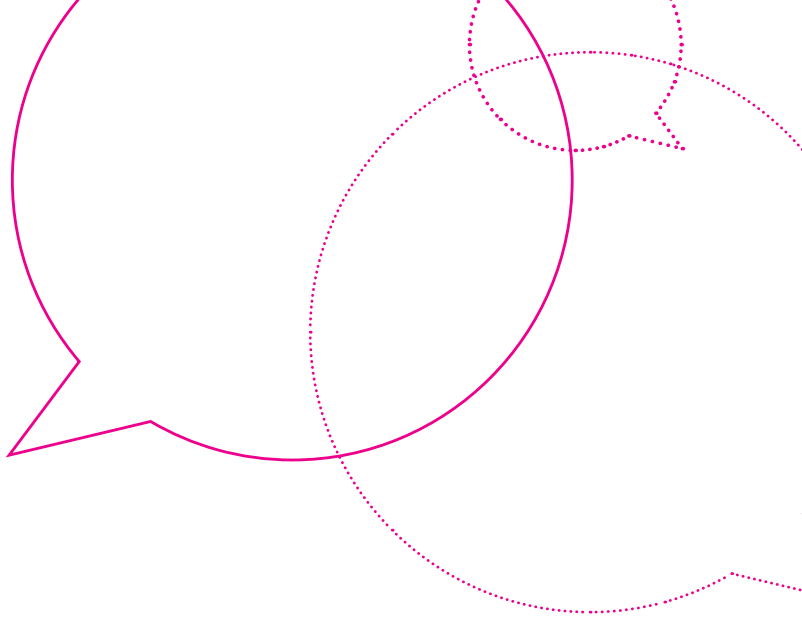

PARTICIPATIECONTINUÛM

COCREATIE

Participatie... Het is hip, en we doen het allemaal, toch? Maar de manier waarop je werkt aan gelijke participatiekansen kan sterk verschillen. Trouw aan onze visie ontwikkelde Dēmos een participatiecontinuüm met 7 succesvolle strategieën! In deze fiche geven we duiding bij de strategie *cocreatie*.

info@demos.be

www.demos.be

www.facebook.com/demosvzw

www.twitter.com/demosvzw

COCREATIE

We spreken over co-creatie wanneer cultuur-, jeugd- en sportwerkers samen met burgers het aanbod vormgeven en eventueel ook uitvoeren. Het kan dan gaan om een project, maar evengoed om de invulling van (publieke) ruimte of het mee vormgeven aan een ingrijpend veranderingsproces.

Gedeeld eigenaarschap, engagement en samenwerking tussen professionals en burgers is cruciaal in processen van cocreatie: iedereen kan mee de agenda bepalen, ideeën aanbrengen, beslissingen nemen en tot actie overgaan. Je gebruikt de energie die vrijkomt als mensen persoonlijk betrokken zijn, zich verbonden voelen, zich engageren en zelf mee aan de kar trekken. Vaak ontstaat zo iets helemaal nieuw en krijgen andere werkvormen, identiteiten en verhalen een plaats in het vrijetijds-landschap.

Cocreatie is meer dan actief deelnemen aan een aanbod. Bij dansworkshops of activiteiten van een sportclub bijvoorbeeld is er uiteraard sprake van actieve deelname, maar het gaat pas om cocreatie wanneer het concept of idee achter een activiteit mee bepaald en eventueel ook georganiseerd is door de eindgebruiker.

Cocreatie is ook meer dan inspraak geven want de mate waarin burgers kunnen participeren gaat verder dan het verzamelen van ideeën of het geven van feedback. Kortom, bij cocreatie gaat het om actieve betrokkenheid van burgers als volwaardige partner bij de productie en uitvoering van een cultuur-, jeugd- of sportaanbod.

NIETS VOOR MIJ ZONDER MIJ

Alles wat je voor mij doet, maar zonder mij, doe je tegen mij. Het is een veelgebruikt citaat van Gandhi in de context van participatief werken. Dit is bovendien het credo van armoedeverenigingen en andere belangenverenigingen. De visie erachter is dat je belanghebbenden als volwaardige gesprekspartner betreft in de strijd tegen uitsluitingsmechanismen. Het is ook een bewezen pedagogisch uitgangspunt dat de motivatie tot leren en participeren verhoogt wanneer je eigenaarschap en gedeelde verantwoordelijkheid geeft. Je bent meer gemotiveerd als je gehoord wordt en kan kiezen wat en hoe je iets doet.

Voorbeeld: De Antwerpse voetbalclub [City Pirates](#) vond het moeilijk om op Linkeroever aansluiting te vinden bij de ouders van hun jonge leden. Dit leidde tot frustraties over te weinig betrokkenheid en afwezigheid bij wedstrijden en clubfeesten. Het roer kon worden omgegooid door ouders ruimte en een budget te geven om zelf een feest te organiseren voor de club. Dit draaide uit in een succesvolle samenwerking, waarbij de band tussen club en ouders kon groeien.

HET COMFORT VAN DE VERGADERTAFEL LOSLATEN

Samen initiatieven uitwerken, is de kern van het hele georganiseerde vrijetijdsveld en verenigingsleven. Mensen verenigen zich om samen te werken aan een bepaald doel. Toch zien we in de gesubsidieerde cultuur-, jeugd- en sportsectoren dat veel projecten aan de vergadertafel worden bedacht, [zonder aanwezigheid of betrokkenheid van de eindgebruiker](#). Dit is vooral het geval bij projecten voor zogenaamde kansengroepen. Daar zijn verschillende redenen voor, zoals het missen van het juiste netwerk, of van de zorg voor een kwaliteitsvol aanbod of een gebrek aan tijd en middelen.

Denken en werken vanuit cocreatie is een reflex die cultuur-, jeugd- en sportwerkers kunnen leren. Maar het is belangrijk dat leidinggevend en overheden ook stimulansen voorzien. De [participatieprojecten kansengroepen](#) waren hier een mooi voorbeeld van, maar zijn jammer genoeg stopgezet eind 2019. De Vlaamse overheid stimuleerde organisaties via deze oproep om cultuur-, jeugd- of sportprojecten op te zetten met de doelgroep waarvoor ze bedoeld zijn. De projecten werden specifiek beoordeeld op de mate waarin de doelgroep actief kon deelnemen aan de totstandkoming van het project.

Voorbeeld: In 2021 opent het nieuwe gebouw van gemeenschapscentrum [De Vaartkapoen in Molenbeek](#). In de aanloop naar de opening zetten ze het driejarige participatieproject [Agora-M](#) op om de werking ook van binnenuit te veranderen. Een groep buurtbewoners en sleutelfiguren stuurt het project aan en bepaalt welke thema's er op de agenda komen. Ze bekijkt, geïnspireerd door deskundigen en professionals, welke thema's er boven de hoofden van de Molenbekenars worden beschreven. Met de hulp van verschillende artistieke participatieve methodieken maken ze deze thema's (terug) eigendom van de Molenbekenaar zelf.

HOE BEGIN IK ERAAN?

Er is niet één recept voor cocreatie want elk project is anders en heeft zijn eigen context. Maar je hoeft zeker het warme water niet opnieuw uit te vinden. Vanuit Dēmos ontwikkelden we de [LCD-toolkit](#), die stappen aanreikt om je project op een participatieve manier vorm te geven. Het komt erop aan dat je tijd maakt om actief te luisteren naar de doelgroep van je project voordat je start met creëren en doen, en dat je bij elke fase je doelpubliek actief betreft.

In de kunsten zijn sociaal-artistieke praktijken een gekend voorbeeld van cocreatie. Kunstenaars en burgers werken aan een artistiek resultaat in een proces van wederzijdse uitwisseling. Als je zelf een sociaal-artistiek project wil opzetten, loont het de moeite om de expertise van zo'n gespecialiseerde kunstenaar in te zetten. Je kan ook een kunstenaar onder de arm nemen die ervaring heeft met burgerbetrokkenheid en die dit ook een meerwaarde vindt in zijn of haar artistiek werk.

Voorbeeld: [Tuin der Lusten](#) is een jaarlijks openluchtfestival van cc De Spil in Roeselare dat vorm krijgt via volksvergaderingen. Iedereen is welkom: partners, burgers, artiesten, medewerkers, vrijwilligers, professionelen of liefhebbers. Elke beslissing wordt gedragen door de vertegenwoordigers op de volksvergadering. Sinds 2012 draait de Tuin der Lusten op deze democratische manier.

FACILITEREN IN PLAATS VAN ORGANISEREN

In een proces van cocreatie is de (al dan niet professionele) omkadering en begeleiding cruciaal. Het vraagt een expliciete keuze voor een proces van gedeeld eigenaarschap. Het vraagt ook om bewust te zijn van de eigen sturing en om die sturing vooral los te kunnen laten. Het komt erop aan een context te creëren waarin burgerinitiatief mogelijk wordt en heel goed te communiceren hoeveel initiatief in die context wel of niet mogelijk is.

Voorbeeld: [Molenbeek Rebels Basketball](#) is een club die wordt gemanaged door meisjes tussen 11 en 22 jaar. Het initiatief dat de jongeren nemen in de club is indrukwekkend. Maar dat resultaat kwam er niet zomaar. De resultaten van de Molenbeek Rebels Basketball zijn het product van tien jaar organisatorisch schaduwwerk. Initiatiefneemster Wenke Thewis heeft jarenlang gebouwd aan een vertrouwensrelatie met de meisjes, aan groepsdynamiek en het ondersteunen van hun initiatief en verantwoordelijkheid. Ze onderbouwt haar werking vanuit de *Self Determination Theory*: jongeren nemen alle beslissingen en coaches moeten daar gewoon ruimte voor geven.

Processen van cocreatie zien er verscheiden uit, veel hangt af van waar het initiatief ligt. In veel gevallen zijn het professionals die het initiatief nemen om burgers te betrekken. Nemen burgers het initiatief en vragen ze jou als professional erbij? Dan schuiven we al meer op richting de strategie van ruimte maken. Cultuur-, jeugd- en sportwerkers kunnen meer of minder sturing geven. Zo ziet de kunstenaar zich in veel sociaal-artistieke projecten nog steeds als eindverantwoordelijke voor het artistieke resultaat. Hij of zij gaat soms ook bepaalde artistieke keuzes maken en bepaalde input van deelnemers wel of niet meenemen in de uiteindelijke creatie. Het is vooral belangrijk om daar duidelijk over te zijn zodat geen verkeerde verwachtingen ontstaan. Basketbalcoach Wenke Thewis: “Je moet zorgen voor een goed kader: je kan niet zomaar op de rem gaan staan zonder uitleg. Want op zich is er geen limiet aan participatie: jongeren kunnen perfect alles beslissen.”

*Voorbeeld: In Antwerpen gaat jaarlijks het voetbaltornooi **Shoot!** door. Het wordt getrokken door jongeren uit de buurt, geholpen door jeugdwerkorganisaties Jes en Kras Sport. De jeugdwerkorganisaties stellen materiaal (bbq, voetballen ...) en professionals (jeugdwerkers) ter beschikking, de jongeren gaan er volop zelf mee aan de slag. Ze nemen een rol op als scheidsrechter, bouwen het tornooi op, zoeken en vinden een dj uit de buurt die het geheel aan elkaar host...*

COCREATIE OP PARTNERNIVEAU

Participatief werken vanuit cocreatie kan ook op het niveau van organisaties. Wanneer cultuur-, jeugd- of sportorganisaties nieuwe doelpublieken willen aantrekken, onder wie mensen in een kwetsbare positie, werken ze vaak met doelgroep-specifieke organisaties. Dat zien we in meerdere participatiestrategieën terug. De valkuil is dan dat deze samenwerking enkel gericht is op toeleiding naar het vrijetijdsaanbod waardoor het eenrichtingsverkeer wordt. Bij cocreatie op partnerniveau werken organisaties als volwaardige partners aan eenzelfde doel en kunnen ze daarbij elk hun perspectief en agenda inbrengen.

*Voorbeeld: **Nerdlab** is een open collectief van makers die samenwerken aan experimentele ideeën. Ze bouwen installaties en machines. Dat doen ze door te lasercutten, met arduino's te experimenteren, te 3D-printen ... Nerdlab, Jes, Masala en DOK onderzoeken samen de ideale voorwaarden van een inclusieve en coole makerspace die verschillende gemeenschappen kan aantrekken. Ze gingen hiervoor een traject aan van anderhalf jaar waarbij de partners leerden van elkaar, elkaar ondersteunden en samenwerkten.*

MEER INFO OVER COCREATIE

- ⇒ Bekijk de publicatie [Handreiking voor succesvolle inclusieve cultuurprojecten](#) (Urban Paradoxes)
- ⇒ Bekijk de publicatie '[Cocreatie met kwetsbare groepen](#)' (Flora vzw)
- ⇒ Publicatie [Dwarsliggers](#) met verhalen uit de sociaal-artistieke praktijk (Demos)
- ⇒ Artikelenreeks [Het DNA van participatie](#) over participatieve kunstpraktijken
- ⇒ Er zijn verschillende (vormings)organisaties die gespecialiseerd zijn in cocreatie, zoals [Kwadraet](#), [Schakel](#), [Citizenlab](#), [De Wakkere Burger](#) en [Levuur](#)
- ⇒ Check het dossier van onze [praktijktafel cocreatie](#) voor lokale netwerken vrijetijdsparticipatie, begeleid door Kwadraet...

